Raadsvoorstel

Zaaknummer 1678508

Onderwerp:

Programma Water 2026 - 2029

Vergaderdatum raad: 16 december 2025
Geheim: Nee
Steller: Eduard Lemmen
Portefeuillehouder: Wethouder Jongenelen

Beslispunten

1. Het ontwerp-Programma Water 2026-2029 vast te stellen;
2. Het ontwerp-Programma Water 2026-2029 ter inzage te leggen voor zienswijzen conform de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuurs-recht.

Inleiding

Het huidige Oeverbeleidsplan heeft een looptijd tot eind 2025 (zaaknummer 226869). In de afgelopen jaren zijn de opgaven rondom waterbeheer veranderd. Klimaatverandering, uitdagingen rond het grondwaterpeil en een toenemend belang van participatie en samenwerking maken dat het huidige beleid onvoldoende basis biedt voor toekomstbestendig beheer. Er is behoefte aan een bredere, integrale benadering van water in de fysieke leefomgeving.
Het nieuwe Programma Water 2026–2029 speelt daarop in. Het bundelt beleid, onderhoud en uitvoering in één programma en sluit beter aan op actuele ontwikkelingen. In het programma is expliciete aandacht voor thema's als klimaatadaptatie, inzicht in het functioneren van het grondwatersysteem, participatie van inwoners en een doelmatige uitvoering van onderhoudstaken. In de Omgevingswet is vastgelegd dat een rioleringsprogramma een onverplicht programma is (§ 3.2.3. Onverplichte programma's Artikel 3.14. (Gemeentelijk rioleringsprogramma). Het programma Water geeft invulling aan onderdelen van het gemeentelijke programma riolering en is daarom een onverplicht thematisch programma onder de Omgevingswet. Omdat de gemeente haar watertaken belangrijk vindt, is ervoor gekozen om wel een programma op te stellen. Het concept waterprogramma wordt aan de raad aangeboden volgens artikel 23 uit de financiële verordening.

In het ontwerp-programma water zijn financiën en de onderhoudsstaat van de kapitaalgoederen opgenomen. Daarom het budgetrecht van de gemeenteraad hier een rol.
Burgemeester en wethouders bieden de raad ten minste eens in de vijf jaar een rioleringsprogramma aan. Het rioleringsprogramma geeft het kader weer voor het beheer van het watersysteem, waaronder het beoogde onderhoudsniveau,
de planning van het onderhoud, de uitbreiding van de riolering en de kosten van het onderhoud. De raad stelt het rioleringsprogramma vast. Het waterprogramma is onderdeel van het rioleringsprogramma. In het programma Water zijn financiën en de onderhoudsstaat van de

kapitaalgoederen opgenomen, daarom speelt het budgetrecht van de gemeenteraad hier een rol.

Beoogd effect

Met het Programma Water 2026–2029 legt de gemeente een stevige basis voor een doelmatige uitvoering van onderhoudstaken, met aandacht voor klimaatadaptatie, participatie en goed inzicht in het functioneren van het grondwatersysteem.

Argumenten

1.1 Het Programma Water vervangt het aflopende Oeverbeleidsplan en sluit beter aan op actuele opgaven in het waterbeheer.
Het programma biedt een bredere en meer integrale basis voor toekomstbestendig beheer, met aandacht voor onder meer klimaatadaptatie.

1.2 Het programma brengt beleid, onderhoudstaken en uitvoering samen in één integraal kader.
Dit zorgt voor meer overzicht, samenhang en sturing op de gemeentelijke taken rond waterbeheer. Met ingang van 2026 wordt aangesloten bij de regelgeving van Waterschap Rivierenland als bevoegd orgaan t.a.v. het watersysteem in Vijfheerenlanden op grond van de Waterschapswet 2009. Dat betekent dat de gemeente het onderhoud beperkt tot haar eigen areaal. De overige aanliggende eigenaren behouden hun eigen verantwoordelijkheid. Dit leidt tot meer duidelijkheid, betere afbakening van taken en sluit aan bij het uitgangspunt van doelmatig beheer. De landelijk geldende gedragscode Soortenbescherming watergangen wordt gevolgd en de voorwaarden zijn leidend in beleid, onderhoudstaken en uitvoering. Het waterschap is verantwoordelijk voor het functioneren van het watersysteem in de regio en controleert of onderhoud overal goed wordt uitgevoerd.
Naast duidelijke taakverdeling bij het onderhoud, richt de gemeente zich ook op beter inzicht in het functioneren van het grondwatersysteem. Om invulling te geven aan de gemeentelijke watertaken, is onder andere een gemeentelijk grondwatermeetnet opgebouwd. Hiermee wordt op tientallen plekken in de binnenstedelijke gebieden in Vijfheerenlanden structureel gemeten hoe hoog het grondwater staat. De gemeente heeft hierdoor beter zicht op mogelijke risico’s en kan haar watertaak rond de signalering van het grondwaterpeil beter invullen. De samenwerking met Waterschap Rivierenland wordt daarbij verder geïntensiveerd, zowel in beleid als in uitvoering.

1.3 Duidelijke en gerichte communicatie helpt bij bewustwording van de onderhoudsplicht van aanliggende eigenaren.
Er is behoefte aan meer duidelijkheid over de verantwoordelijkheden bij het onderhoud van watergangen. We conformeren ons aan de onderhoudsverordening wateren en waterkeringen van Waterschap Rivierenland. Volgens de Onderhoudsverordening wateren en waterkeringen ligt de zorgplicht voor dit onderhoud bij de aanliggende eigenaar van de watergang. De gemeente is in veel gevallen zelf aanliggende eigenaar en heeft daarmee onderhoudsplicht voor haar eigen areaal. Het waterschap ziet hierop toe. Echter, in de praktijk voerde de gemeente ook onderhoud uit aan watergangen naast en op percelen waar die plicht bij andere aanliggende eigenaren ligt, met name in de binnenstedelijke gebieden. De gemeente is namelijk noch verantwoordelijk voor het onderhoud aan deze watergangen, noch voor het houden van toezicht. Dit zorgde in het verleden voor onduidelijkheid. Veel aanliggende eigenaren zijn zich niet bewust dat zij onderhoudsplichtig zijn omdat de gemeente deze taak in het verleden heeft uitgevoerd. Heldere communicatie richting de aanliggende eigenaren draagt bij aan bewustwording van de onderhoudsplicht en helpt verwarring voorkomen. Deze communicatie is afgestemd met het Waterschap Rivierenland. Door deze afstemming ontvangen inwoners en bedrijven eenduidige informatie en krijgen zij bij aanvullende vragen een consistente reactie.

1.4 Door vanaf 2026 het wettelijke kader consequent toe te passen, ontstaat een duidelijke taakverdeling tussen de gemeente en andere aanliggende eigenaren van watergangen.
Het consequent toepassen van het wettelijke kader zorgt voor rechtlijnigheid van de onderhoudsplicht voor aanliggende eigenaren van een watergang. Door deze wijziging in onderhoud is er vanaf 2026 een heldere taakverdeling tussen de gemeente en andere aanliggende eigenaren. Dit voorkomt onduidelijkheid over verantwoordelijkheden en sluit aan bij het uitgangspunt van doelmatig en zorgvuldig waterbeheer. Deze werkwijze is afgestemd met Waterschap Rivierenland en sluit aan bij de bredere beweging binnen de gemeente naar heldere verantwoordelijkheden en een meer integrale samenwerking.

2.1 Het waterprogramma is onderdeel van het rioleringsprogramma dat is genoemd in art. 3.14 van de Omgevingswet. Het gaat om een onverplicht programma. Op de voorbereiding van een onverplicht programma is afdeling 3.4 van de Awb (uniforme openbare voorbereidingsprocedure) van toepassing (art. 16.27 Omgevingswet). Dat betekent dat eerst het ontwerpbesluit ter inzage gelegd moet worden voor 6 weken, waarbij eenieder zienswijzen kan indienen (art. 16.23 Omgevingswet).

Risicoparagraaf

1.1 Onduidelijkheid bij inwoners en andere aanliggende eigenaren over de onderhoudsverdeling kan leiden tot vragen of klachten.
Dit risico wordt ondervangen door de heldere keuze voor het wettelijke kader, duidelijke communicatie en het beschikbaar stellen van ondersteunende informatie. De onderhoudsverdeling wordt toegelicht in het Programma Water 2026–2029, een brief aan betrokken aanliggende eigenaren en een persbericht. In deze communicatie wordt tevens verwezen naar relevante bronnen van Waterschap Rivierenland inclusief contactmogelijkheden voor vragen aan het waterschap.

Het team dat verantwoordelijk is voor het beheer van het watersysteem houdt daarnaast rekening met mogelijke vragen, verwijst inwoners naar de juiste informatiebronnen en ondersteunt hen bij het vinden van een passend antwoord.

1.2 Onverwachte druk bij Waterschap Rivierenland kan de samenwerking onder druk zetten.
Als inwoners zich bij het waterschap melden met vragen of klachten die voortkomen uit onvoldoende afstemming, kan dat leiden tot extra werkdruk en misverstanden over verantwoordelijkheden of (kadastrale) eigendommen. Dit kan de samenwerking tussen de gemeente en het waterschap onder druk zetten. Dit risico wordt gemitigeerd door tijdige en zorgvuldige afstemming met het waterschap, duidelijke onderlinge communicatie en een heldere taakverdeling. Door inwoners goed te informeren (zie punt 1.3) en aan te sluiten bij het wettelijke kader, helpt de gemeente verwarring te voorkomen en blijft zij een betrouwbare samenwerkingspartner.

1.3 Veranderingen in de kwaliteit van het onderhoud en daarmee de doorstroming en de ecologische waarde van watergangen buiten het gemeentelijk areaal.
Bij watergangen waar de gemeente geen aanliggende eigenaar is, heeft zij geen directe invloed op de uitvoering en kwaliteit van het onderhoud. In de praktijk kan dit leiden tot variatie in het onderhoudsniveau, wat gevolgen kan hebben voor zowel de biodiversiteit als de doorstroming van het watersysteem. Dit risico wordt beperkt door duidelijke communicatie richting aanliggende eigenaren door middel van een brief en een persbericht en goede afstemming met Waterschap Rivierenland, dat verantwoordelijk is voor de kwaliteit en het functioneren van het watersysteem en toeziet op het doorstroomprofiel. Wanneer het water niet voldoet aan de eisen van het

waterschap, zal het waterschap de verantwoordelijke aanliggend eigenaar hierop informeren middels een schouwbrief. De gemeente ondersteund hierin door inwoners en andere betrokkenen goed te informeren over hun rol en verantwoordelijkheden en bij vragen te verwijzen naar de juiste bronnen.

Gevolgen voor mensen met een beperking

Het Programma Water 2026–2029 heeft geen negatieve gevolgen voor mensen met een beperking of chronische ziekte. Het programma beïnvloedt de fysieke of digitale toegankelijkheid van gemeentelijke dienstverlening niet en vormt geen belemmering voor participatie.

Het Programma Water 2026–2029 en alle bijbehorende communicatiemiddelen zijn toegankelijk en begrijpelijk opgesteld (waar mogelijk niveau B1, anders B2), in lijn met de richtlijnen voor digitale toegankelijkheid (WCAG 2.1, niveau AA) en de geldende wettelijke verplichtingen.

Betrokkenheid pers

Informeren via besluitenlijst.

Financiële paragraaf

Het onderhoud en beheer van de sloten in de gemeente hebben financiële gevolgen. Deze kosten zijn opgenomen in het programma Riolering van de gemeente Vijfheerenlanden. Vanuit deze Riool-Waterzorgheffing worden niet alleen de kosten voor het riool gedekt, maar ook die voor het beheer van hemelwater, grondwater en oppervlaktewater, waaronder sloten en oevers.

Hoewel de dekking via de Riool-Waterzorgheffing loopt, is het niet vanzelfsprekend dat de lasten voor inwoners stijgen. De gemeente beoordeelt jaarlijks of de Riool-Waterzorgheffing kostendekkend is en houdt daarbij rekening met de financiële draagkracht van inwoners. Eventuele aanpassingen worden zorgvuldig afgewogen en transparant gecommuniceerd richting de gemeenteraad.

Door deze benadering blijft het beheer van het watersysteem financieel geborgd zonder dat dit leidt tot onvoorziene budgettaire risico’s.

Participatieparagraaf

Het waterschap is nauw betrokken bij de totstandkoming van dit programma. Bij vervanging van beschoeiingen die grenzen aan particulier terrein, wordt persoonlijk contact gelegd met de belanghebbenden en in goed overleg worden eventuele werkzaamheden uitgevoerd.

Duurzaamheidsparagraaf

Waar het niet noodzakelijk is om beschoeiingen te vervangen doen we dit niet. Voorheen werd dit wel op deze manier gedaan. Bij vervanging houden we rekening met een duurzame oplossing.

Communicatieparagraaf

Het concept-programma water wordt ter inzage gelegd. De belanghebbenden (aanliggende eigenaren) krijgen een persoonlijke brief. Reacties op worden vastgelegd middels een nota beantwoording zienswijze. Het programma water wordt na besluitvorming vastgesteld door de gemeenteraad.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Vijfheerenlanden,

de secretaris,

ValidSigned door Judith de Jonge
op 13-11-2025

W.J. (Judith) de Jonge

de burgemeester,

ValidSigned door Sjors Fröhlich
op 14-11-2025

S. (Sjors) Fröhlich

Bijlage

Programma Water Periode 2026-2029